

ОСОБЛИВОСТІ ВЖИВАННЯ ПЕРФОРМАТИВІВ З ІЛЛОКУТИВНОЮ СИЛОЮ ЗВИНУВАЧЕННЯ

Король А. А.

*кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри германського, загального та порівняльного мовознавства
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
вул. Коцюбинського, 2, Чернівці, Україна
orcid.org/0000-0002-1576-0120
antoninakorol@gmail.com*

Ключові слова: *перформатив, іллокуція, комунікативна ситуація, синтаксична модель, соціальна дистанція / статус між комунікантами.*

Стаття присвячена дослідженню перформативних висловлень-звинувачень у німецькомовному художньому дискурсі: аналізу лексичних і синтаксичних засобів вираження перформативного звинувачення крізь призму прагматичних факторів комунікативної ситуації.

Висловлення-звинувачення представлене у німецькій мові перформативною формулою, яка передбачає висловлення з присудком, вираженим дієсловами *beschuldigen* (j-n + G.), *anklagen* (j-n + G.), які містять у своїй лексичній семантиці сему «звинувачення». Перформативна формула (S + P (*beschuldigen* Präs) + Obj.) може виступати в різноманітних конструкційних побудовах – прихованих перформативах, у яких відбувається модифікація основного значення повнозначного дієслова. Такі перформативи носять імпліцитний характер звинувачення та оформлюються за допомогою словосполучень *j-m die Schuld geben*, *j-m etw. zur Last legen*, *schuld sein* (an D.), *die Schuld* (an etw.) *tragen*, лексичне значення яких безпосередньо вказує на звинувачення адресата.

Встановлено п'ять основних синтаксичних моделей перформативного висловлення-звинувачення: S + P (*beschuldigen* Präs) + Obj.; S + P (*sein* Präs + *schuld*); S + P (*sein* Präs + *schuld*) + NS.; S + P (*tragen* Präs) + *Schuld*; S + P (V Präs / Perf) + *durch* + (Poss. Pron) *Schuld*. Визначено такі суттєві прагматичні фактори комунікативної ситуації, які впливають на вибір мовних форм висловлення-звинувачення: симетричні / асиметричні соціальні статусні відносини між комунікантами (статус адресанта вищий / нижчий / рівні статуси); офіційно-ділова / дружньо-фамільярна соціальна дистанція та гендерний фактор.

Проаналізувавши кількісну варіативність вживання перформативних висловлень-звинувачень залежно від соціальних статусних відносин і від соціальної дистанції між комунікантами, встановлено, що реалізація перформативного висловлення-звинувачення можливе лише в обмеженому колі комунікативної ситуації за наявності певних умов, коли більш високий соціальний статус адресанта щодо адресата офіційно зафіксований самим ритуалом спілкування.

FEATURES OF USING PERFORMATIVES WITH ILLOCUTIVE FORCE OF ACCUSATION

Korol A.A.

*Candidate of Philological Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Germanic, General and Comparative Linguistics
Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University
Kotsyubynskoho str., 2, Chernivtsi, Ukraine
orcid.org/0000-0002-1576-0120
antoninakorol@gmail.com*

Key words: *performative, illocution, communicative situation, syntactic model, social distance / status between communes.*

The article is devoted to the study of performative accusation utterances in modern German fiction discourse. The purpose is to investigate the lexical and syntactic means of expressing performative accusation and pragmatic factors of this communicative situation. The following research methods have been employed in the paper: linguistic observation, pragmatic interpretation, descriptive method, discourse analysis, structural modeling.

The accusation utterances, presented in German by a performative formula, which provides a statement with a predicate, expressed by the verbs “beschuldigen (j-n + G.)”, “anklagen (j-n + G.)”, which contain in its lexical semantics the seme “accusation”. The performative formula (S + P (beschuldigen Präs) + Obj.) can appear in various constructions in the hidden performatives, in which the basic meaning of a full verb is modified. Such performatives are implicit in the accusation and are realized with the phrases “j-m die Schuld geben”, “j-m etw. zur Last legen”, “schuld sein (an D.)”, “die Schuld (an etw.) tragen”, the lexical meaning of which directly indicates the accusation of the addressee. There are 5 main syntactic models of performative accusation: S + P (beschuldigen Präs) + Obj.; S + P (sein Präs + schuld.); S + P (sein Präs + schuld) + NS.; S + P (tragen Präs) + Schuld.; S + P (V Präs / Perf) + durch + (Poss. Pron) Schuld.

The following significant pragmatic factors of the communicative situation that influence the choice of language forms of accusation utterances, are identified: symmetrical / asymmetric social status relations between communicators (addressee status higher / lower / equal status); official and business / friendly and familiar social distance and gender factor.

The quantitative variability of the use of performative accusation utterances (depending on social status relations and the social distance between communicators) was analyzed and it was found out that the implementation of performative accusation utterances is possible only in a limited communicative situation under certain conditions.

Феномен перформативності є надзвичайно актуальним і перебуває в руслі сучасних лінгвістичних студій. Прагнення до синтезу теорії дій і теорії мови призвело, зокрема, до ідеї перформативних висловлень, тобто речень-повідомлень, які несуть деяку інформацію; вони еквівалентні дії, вчинку, визначеній акції, що можуть мати серйозні наслідки [6]. Так, висловлення «Звинувачую Вас у вчиненні злочину» є вже власне самим звинуваченням.

Першими розпочали досліджувати перформативність Дж. Остін і Дж. Серль, які запропонували класифікацію й пояснили зміст перформативних

висловлювань. Згодом темі перформативності присвятили свої дослідження З. Вендлер, Ф. Палмер, Дж. Ліч, Й. Крекич, Ю.Д. Апресян, Н.Д. Арутюнова, О.В. Падучева, В.В. Богданов, О.А. Романов, О.Г. Романова, Г.Г. Почепцов, О.Г. Почепцов, О.О. Красіна, О.Г. Романова, Н.І. Формановська, О.В. Стасюк, Л.М. Шайкенова та інші.

Серед німецьких лінгвістів питанням перформативності займалися Д. Вундерліх, Г. Фалькенберг, М. Вернер, Ф. Лідтке, М. Брандт, І. Розенгрєн, та інші [Brandt, Falkenberg, Fries, Liedtke, Meibauer, Öhlschlager, Rehbock, Rosengren, 1990]. Ця проблема й нині вважається не вичерпаною,

тому що сутність поняття перформативності не отримала однозначного тлумачення, адже вважається складним і багатомірним явищем.

Мета статті – дослідити засоби вираження перформативного висловлення-звинувачення у німецькомовному художньому дискурсі. Досягнення поставленої мети зумовило необхідність розв’язання конкретних завдань: 1) виокремити та здійснити опис мовних засобів вираження перформативного висловлення-звинувачення; 2) розробити синтаксичні моделі, за якими структуруються висловлення-звинувачення з огляду на форми їхньої реалізації.

Об’єктом аналізу у статті є перформативні висловлення-звинувачення в сучасному німецькомовному художньому дискурсі, **предметом** – їхні лексичні та синтаксичні засоби об’єктивації. **Матеріалом** дослідження слугували фрагменти німецькомовного художнього дискурсу, з яких способом суцільної вибірки було виокремлено 3000 висловлень-звинувачень (із німецькомовних творів – 50 авторів).

Для досягнення поставленої мети у цій науковій розвідці ми послуговувалися такими **методами**: *описовий метод*, який сприяв виявленню та опису формальних, семантичних і функціональних характеристик об’єкта дослідження; *метод дискурсивного аналізу* використовувався для визначення ілюкутивної сили висловлення-звинувачення, враховуючи співвідношення між мовним наповненням висловлення й намірами учасників комунікації; *метод прагматичної інтерпретації* дозволив виявити вплив ролівої структури ситуації спілкування, соціальних факторів на мовну семантику та функціональні особливості висловлень-звинувачень; *метод структурного моделювання* застосовувався для встановлення син-

таксичних моделей висловлення-звинувачення залежно від форми його вираження.

У нашому дослідженні для аналізу висловлення-звинувачення було розроблено спеціальну схему (рис. 1), за якою проводилася інвентаризація. Для кожного вибраного прикладу у схемі зазначалася кількість частин мови, здійснювалася ідентифікація за відносним статусом (статус адресанта вищій / нижчий / рівний), відносною дистанцією (офіційно-ділова / дружньо-фамільярна дистанція), гендерною належністю комунікантів, формою вираження звинувачення (перформативна, пряма експліцитна, непряма експліцитна, імпліцитна) та синтаксичними моделями.

Дані, отримані у процесі інвентаризації вибірки, були внесені у таблиці MS-Excel, де у колонках зазначалися згадані вище параметри висловлення-звинувачення, а у рядках – приклади звинувачення з німецькомовного художнього дискурсу. Таблична форма MS-Excel дозволила використовувати апарат математичної статистики для подальшого дослідження засобів об’єктивації висловлення-звинувачення та їх взаємодії.

Насамперед розглянемо особливості перформативних висловлень: 1) здебільшого вони містять дієслово у 1-й особі однини теперішнього часу дійсного способу, хоча можливі й деякі перформативні формули; 2) вимовляючи перформатив, адресант здійснює (а не описує чи називає) дію, а це означає, що перформатив не може отримати оцінки «істинний» чи «неістинний»; 3) перформатив може бути ефективним або неефективним; щоб бути ефективним, він має задовольняти «умови успішності» (наприклад, особа, яка звинувачує когось, наділена відповідними повноваженнями; повинен бути обвинувачуваний, якого звинувачують у чомусь); 4) перформативи повинні спиратися

Висловлення-звинувачення		„Du bist schuld an diesem Unfall“																[E. Rönnkendorff „Ein Familientreffen“ S. 144]					
№ 1																							
Частини мови												Відносний статус		Відносна дистанція		Гендерна належність				Форма висловлення			
Дієслово	Іменник	Займенник	Прикметник	Прислівник	Частка	Числівник	Вигук	Прийменник	Сполучник	Всього слів	Нижч. статус	Вищ. статус	Рівні статуси	Офіц.-ділова	Друж.-фаміл.	Ж→Ж	Ч→Ч	Ж→Ч	Ч→Ж	Перформатив	Пряме експлі.	Непряме експлі.	Імпліцитне
1	1	2	1	0	0	0	0	1	0	6	0	+	0	+	0	0	+	+	0	+	0	0	0
Синтаксичні моделі																							
1	S + P (<u>beschuldigen</u> Präs) + Obj.																						
2	S + P (<u>sein</u> Präs + <u>schuld</u>).																						
3	S + P (<u>sein</u> Präs + <u>schuld</u>) + NS.																						
4	S + P (<u>tragen</u> Präs) + <u>Schuld</u> .																						
5	S + P (V Präs/Perf) + <u>durch</u> + (Poss.Pron) <u>Schuld</u>																						

Рис. 1. Розподіл засобів об’єктивації перформативного висловлення-звинувачення

на соціальні конвенції. Наприклад, лише чинний суддя має право на винесення вироку. В іншому разі «вирок» не може вважатися законним; 5) дієслова, які позначають негативну комунікативну мету, не допускають перформативного вживання (брехати, ображати тощо) [1, с. 176].

На форму перформативного висловлення-звинувачення у німецькій мові вказують дієслова *beschuldigen* (*j-n + G.*), *bezichtigen* (*j-n + G.*), *anklagen* (*j-n + G.*), словосполучення *j-m die Schuld geben*, *schuldig sein (an D.)*, *die Schuld (an etw.) tragen*, лексичне значення яких безпосередньо виражає іллокутивну силу «звинувачення» (когось у чомусь). Виражене на структурно-семантичному рівні висловлення-звинувачення за допомогою дієслова „*beschuldigen*” / «звинувачувати» має прямий перформативний експліцитний характер і сприймається адресатом дослівно без додаткового аналізу, що забезпечує його пряме розуміння. Таке висловлення містить експліцитну перформативну формулу (**S + P (beschuldigen Präs) + Obj.**), є дією, яка позначається у перформативній формулі перформативним виразом дієслівного характеру.

Експліцитні перформативні формули вживаються у теперішньому часі дійсного способу; вони містять у своїй структурі 1 особу як логічний суб'єкт та 2 особу як логічний прямий об'єкт [10, с. 16]. Отже, вживання дієслова *beschuldigen* передбачає, що таке висловлення відповідає певним умовам: адресат здійснив дії, які можна оцінити як негативні; мовець має намір звинуватити адресата у вчиненні ним цих дій.

Перформативна формула вираження висловлення-звинувачення (**S + P (beschuldigen Präs) + Obj.**) може виступати у різноманітних конструкційних побудовах – прихованих перформативах, у яких відбувається модифікація основного значення повнозначного дієслова [2; 4]. Такі перформативи носять імпліцитний характер звинувачення та оформлюються за допомогою словосполучень *j-m die Schuld geben*, *j-m etw. zur Last legen*, *schuldig sein (an D.)*, *die Schuld (an etw.) tragen*, лексичне значення яких безпосередньо вказує на звинувачення адресата.

У результаті проведення кількісного аналізу досліджуваних одиниць у структурі прямого перформативного висловлення-звинувачення було встановлено функціонування перформативних дієслів (15%) і прихованих перформативів (85%) як основних лексичних засобів об'єктивації висловлення-звинувачення. Показники відсоткового співвідношення перформативних дієслів виявилися невисокими, що пояснюється надзвичайно низькою частотністю їхнього вживання у німецькомовному художньому дискурсі, на матеріалі якого ми проводили дослідження.

Синтаксичний аспект реалізації перформативного висловлення-звинувачення складає формальний бік вираження комунікативної інтенції, тобто існують такі засоби та форми, за допомогою яких виражається іллокутивна мета «звинувачення». Відповідно до наших спостережень для оформлення цього висловлення в сучасному німецькомовному художньому дискурсі використовуються певні синтаксичні моделі.

При визначенні синтаксичної моделі перформативного висловлення-звинувачення ми керувалися основними характеристиками цього висловлення, якому притаманні еквіакціональність; автореферентність; автономінативність; еквітемпоральність; компетентність; визначене лексичне та граматичне вираження [3, с. 29]. Аналіз добірки прикладів за критеріями наявності перформативного «звинувачення» дозволив встановити таку основну модель – **S + P (beschuldigen Präs) + Obj.**, у якій підмет в узагальненому вигляді позначений як **S**, присудок – як **P**, де перформативне дієслово „*beschuldigen*” / «звинувачувати» стоїть у першій особі однини теперішнього часу, а перший актанта виражається дейктичним елементом першої особи однини.

Однак перформативне висловлення-звинувачення, яке володіє всіма згаданими вище ознаками, можна вважати ідеальною формою, що надзвичайно рідко зустрічається у реальній практиці спілкування (5,6%). Тому детальніше ми зупинимося на виявленні певних синтаксичних моделей так званого «прихованого перформативу», у якому відбувається модифікація основного значення повнозначного дієслова [2; 4]. Результати кількісного аналізу частоти вживання синтаксичних моделей перформативного висловлення-звинувачення наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Частота вживання синтаксичних моделей перформативного висловлення-звинувачення

№	Форма висловлення Синтаксична модель	Пряме перформативне висловлення-звинувачення (%)
1.	S + P (beschuldigen Präs) + Obj	5,6
2.	S + P (sein Präs + schuld)	33,3
3.	S + P (sein Präs + schuld) + NS	5,6
4.	S + P (tragen Präs) + Schuld	16,7
5.	S + P (V Präs / Perf) + durch + (Poss. Pron) Schuld	38,8
	Усього (%)	100

Розглянемо такі синтаксичні моделі побудови перформативного висловлення-звинувачення

у сучасному німецькомовному художньому дискурсі. Модель **S + P (V Präs / Perf) + durch + (Poss Pron) Schuld** характеризується найбільшою частотою вживання у перформативному висловленні-звинуваченні (38,8%). Вона дозволяє безпосередньо вказати на того, хто несе відповідальність за той чи інший вчинок, що оцінюється мовцем як негативний і може стосуватися як теперішнього, так і минулого, підкреслюватися присвійними займенниками *dein / ihr*: „*Wir haben uns nur immer Weihnachten und Ostern gesehen durch deine Schuld*“ (Werfel F. „Die Geschwister von Neapel“).

Модель **S + P (sein Präs + schuld)** (33,3%), у якій висловлення-звинувачення адресата реалізується за допомогою словосполучення *schuld sein an (Dat.)* / бути винним (у чомусь), присудок **P** виражений дієсловом „*sein*“ / «*бути*» в теперішньому часі активного стану і прикметником *schuld*, наприклад „*Du bist schuld an diesem Unfall*“ (Rönckendorff E. „Ein Familientreffen“).

Модель **S + P (tragen Präs) + Schuld** (16,7%). Ця модель репрезентує конструкцію зі словосполученням *Schuld an etw. (Dat.) tragen / бути винним, відповідати за щось*, де присудок **P** виражений дієсловом „*tragen*“ у теперішньому часі активного стану, підмет **S** – особовим займенником у 2 особі однини або у ввічливій формі: „*Sie tragen Schuld daran*“ (Rank H. „Nebelnacht“).

Модель **S + P (sein Präs + schuld) + NS** (5,6%). Цю модель можна розглядати як похідну від першої. Для цієї конструкції, на відміну від першої, характерна складність побудови: ця синтаксична модель представлена підрядним додатковим реченням зі сполучником *dass*: „*Du bist schuld, daß ich schlechte Laune habe*“ (Köhlmeier M. „Spielplatz der Helden“).

Як засвідчує ілюстративний матеріал, проведений аналіз синтаксичних засобів об'єктивації перформативних висловлень-звинувачень демонструє широкі можливості структурно-синтаксичного варіювання досліджуваних висловлень.

Важливою відмінною рисою висловлення-звинувачення є обмеженість його функціонування певним типом комунікативної ситуації, а саме комунікативною ситуацією конфлікту. В межах цієї ситуації використовується регулювання висловлення-звинувачення на макроконтекстуальному рівні низкою соціальних параметрів:

1. Висловлення-звинувачення і фактор адресанта. Адресант безпосередньо впливає на весь процес комунікації – виникнення, початок, тривання, завершення комунікації, схеми взаємодії з адресатом, тематику спілкування тощо. Роль адресанта у загальній моделі конфліктної ситуації спілкування надзвичайно велика: адресант визначає зміст повідомлення та його іллокутивну силу (звинуватити свого співрозмовника в чомусь чи

дорікнути йому за щось); і зміст, і мовна форма висловлення завжди містять різні відомості про адресанта не як про абстрактного середньостатистичного носія німецької мови, а як про конкретну особистість, яка занурена у дискурс, формує мету, план мовленнєвих дій, поведінку в дискурсі, контролює коректує його [5, с. 43], про ступінь його комунікативної компетенції, соціальне положення.

2. Висловлення-звинувачення і вертикальна соціальна дистанція між комунікантами. Відмінною особливістю висловлення-звинувачення є те, що комунікативний статус ініціатора звинувачення не завжди співпадає із його соціальним статусом. У ситуаціях, в яких спостерігається реалізація висловлення-звинувачення, учасники визнають вертикальні відмінності, при яких домінуючу позицію займає адресант, а залежну – адресат. Це значить, що адресант незалежно від величини вертикальної (або горизонтальної) соціальної дистанції, яка відділяє його від реципієнта, використовує звинувачення як стратегію, спрямовану «вниз», тобто комунікативний статус продуцента висловлення-звинувачення завжди вищий за статус його співрозмовника.

Комунікативний статус має субстанційний і реляційний виміри. У першому випадку припускають асиметричні відносини, які визначаються статтю, віком, національністю, расовою належністю, соціальним походженням і рівнем освіти, престижем професії, ступенем мовної компетенції. Розглядається співвідношення (стосунки між начальником і підлеглим) комунікантів у соціальних структурах, що виражається у термінах комунікативної нерівності [7, с. 376].

У симетричній розмові комунікантів висловлення-звинувачення здебільшого оформлюється прямими мовними засобами, простими реченнями, які не потребують додаткового декодування інтенції адресанта. У ситуації звинувачення з асиметричними статусними відносинами між комунікантами спостерігається певна стриманість у висловленні негативного ставлення до поведінки адресата, непряме продукування висловлення-звинувачення, вживання складних конструкцій і звертання у ввічливій формі.

3. Висловлення-звинувачення і горизонтальна соціальна дистанція між комунікантами. Горизонтальна дистанція між учасниками спілкування співвідноситься із міжособистісним аспектом комунікації. Під останнім розуміють ступінь близькості між адресантом і адресатом. У горизонтальному вимірі висловлення-звинувачення можуть виражати спектр відносин між комунікантами від офіційно-ділових до дружньо-фамільярних. Офіційність здебільшого спостерігається в інституційних ситуаціях і ситуаціях професійного спілкування між малознайомими

людьми (приклад із розмови прокурора з обвинувачуваним):

„Beweise für Ihre Schuld, die das Urteil von fünfzehn Jahren Zuchthaus rechtfertigen. Und dazu die neue Straftat: schwerer Diebstahl und versuchter Totschlag, vielleicht sogar versuchter Mord“

„Lüge! Ich pfeife auf Ihre Zeugen!“ (Schneider H. „Flucht ins Verbrechen“).

У ситуації офіційного спілкування продуцент висловлення-звинувачення вживає професійну лексику типу *Beweis, Urteil, Diebstahl, Totschlag, Mord* – стандартні шаблони винесення вироку тощо.

4. Висловлення-звинувачення і гендер. Проблема міжгендерної комунікації здебільшого полягає в розумінні та інтерпретації представниками протилежної статі метаповідомлень один одного. За нашими спостереженнями, вплив гендерного фактору на функціонування висловлення-звинувачення у мовленнєвій поведінці німецькомовних комунікантів є суттєвим. Аналіз отриманих результатів плануємо у наступних наших наукових розвідках.

Проаналізувавши кількісну варіативність вживання перформативних висловлень-звинувачень залежно від соціальних статусних відносин і від соціальної дистанції між комунікантами, можна стверджувати, що реалізація перформативного висловлення-звинувачення можлива лише в обмеженому колі комунікативної ситуації при наявності певних умов, а саме, коли більш високий соціальний статус адресанта щодо адресата офіційно зафіксований самим ритуалом спілкування.

Поділяючи точку зору Г. Франкенберга [9], ритуальним перформативним актом вважаємо такий, що здійснюється особою соціального інституту у стандартних мовленнєвих ситуаціях з обов'язковою регламентацією вербальної та невербальної поведінки мовця. Випадки реалізації перформативного висловлення-звинувачення адресантом, статус якого нижчий за статус адресата, нами не були зафіксовані.

Висновки. Проведений у статті аналіз засобів вираження перформативного висловлення-звинувачення з урахуванням прагматичних факторів комунікативної ситуації дозволяє зробити такі висновки:

1. Висловлення-звинувачення, представлене перформативною формулою, передбачає висловлення з присудком, вираженим дієсловами *beschuldigen (j-n + G.)*, *anklagen (j-n + G.)*, які містять у своїй лексичній семантиці сему «звинувачення». Слід зауважити, що у цьому дослідженні, яке здійснювалося на матеріалі виключно художнього дискурсу, були зафіксовані перформативні висловлення-звинувачення з дієсловом *beschuldigen (j-n + G.)*. Вживання висловлення-звинувачення, яке містить у своїй перфор-

мативній формулі дієслово *anklagen (j-n + G.)*, притаманне судовому дискурсу (офіційна сфера, інституційна форма).

2. Встановлено основні синтаксичні моделі перформативного висловлення-звинувачення: S + P (*beschuldigen Präs*) + Obj.; S + P (*sein Präs + schuld*); S + P (*sein Präs + schuld*) + NS.; S + P (*tragen Präs*) + *Schuld.*; S + P (*V Präs / Perf*) + *durch* + (Poss. Pron) *Schuld.*

3. У процесі аналізу було визначено такі суттєві прагматичні фактори комунікативної ситуації, які впливають на вибір мовних форм висловлення-звинувачення: симетричні / асиметричні соціальні статусні відносини між комунікантами (статус адресанта вищий / нижчий / рівні статуси); офіційно-ділова / дружньо-фамільярна соціальна дистанція та гендерний фактор.

Результати проведеного дослідження поглиблюють розуміння мовленнєвої поведінки, сприяють розвитку теорії дискурсу, уточненню статусно-рольового відношення комунікантів, проте не вичерпують досліджуваної проблематики. **Перспективою** дослідження є системний опис лексичних, стилістичних, синтаксичних засобів об'єктивації імпліцитних форм реалізації висловлення-звинувачення; виявлення контрастивних особливостей категоризації звинувачень у німецькій та українській мовних картинах світу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф.С. Основи комунікативної лінгвістики. Київ : Академія, 2004. 342 с.
2. Белова А.Д. Лингвистические аспекты аргументации : Лингвистика. Теория коммуникации. Английский язык. 2.-е изд., перераб. и доп. Киев, 2003. 304 с.
3. Богданов В.В. Речевое общение. Прагматические и семантические аспекты : учеб. пособие. Ленинград : Изд-во Ленингр. гос. ун-та, 1990. 88 с.
4. Виноградов В.В. О категории модальности и модальных словах в русском языке. Избранные труды: Исследования по русской грамматике. Москва : Наука, 1975. 560 с.
5. Клочко Л.И. Высказывания похвалы в коммуникативно-деятельностной парадигме общения (на материале английского языка) : дис. канд. філол. наук: 10.02.04 / Сумск. гос. ун-т. Сумы, 2003. 194 с.
6. Austin J.L. How to do things with words. Oxford : Clarendon Press, 1962. 168 p.
7. Brandt M., Falkenberg G., Fries N., Liedtke F., Meibauer J., Öhlschlager G., Rehbock H., Rosengren I., Die performativen Äußerungen – eine empirische Studie: Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. B. 43. H. 3. Berlin, 1990. S. 355–369.

8. Bryant C. Status, Status Group : International Encyclopedia of Sociology (Ed. by Mann M.). N.-Y. : Routledge, 1984. P. 376–377.
9. Frankenberg H. Familienkonflikte und ihre sprachliche Bewältigung: e. Beitr zur pragmalinguist. Therapieforschung. Frankfurt am Main : Haag und Herchen, 1979. 275 S.
10. Wunderlich D. Zur Konventionalität von Sprechhandlungen // Linguistische Pragmatik. Frankfurt am Main : Suhrkamp, 1975. S. 11–58.

REFERENCES

1. Bacevych F.S. (2004) *Osnovy komunikatyvnoji linghivistyky* [Fundamentals of communicative linguistics]. Kyiv : Academy, 342 p. (in Ukrainian).
2. Belova A.D. (2003) *Lynghvystycheskye aspekty arghumentacy: Lynghvystyka. Teoryja kommunykacyy. Anghlyjskyj jazyk* [Linguistic aspects of argumentation: Linguistics. Communication theory. English language]. Kiev, 304 p. (in Russian).
3. Boghdanov V.V. (1990) *Rechevoe obshhenye. Praghmatycheskye y semantycheskye aspekty* [Verbal communication. Pragmatic and Semantic Aspects]. Leningrad, Leningrad State University, 88 p. (in Russian).
4. Vynogradov V.V. (1975) *O kateghoryy modaljnosti y modaljnykh slovakh v russkom jazyke* [On the category of modality and modal words in Russian]. Moscow : Science, 560 p. (in Russian).
5. Klochko L.Y. (2003) *Vyskazyvaniya pokhvaly v kommunykativno-dejatel'nostnoj paradygme obshheniya (na matery ale anghlyjskogho jazyka)*. [Expressions of praise in the communicative-activity paradigm of communication]. (PhD Thesis), Sumy : Sumy State University (in Russian).
6. Austin J.L. (1962) *How to do things with words*. Oxford : Clarendon Press., 168 p. (in English).
7. Brandt M., Falkenberg G., Fries N., Liedtke F., Meibauer J., Öhlschlager G., Rehbock H., Rosengren I., (1990). Die performativen Äußerungen – eine empirische Studie: Zeitschrift für Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikationsforschung. Berlin, p. 355–369 (in German).
8. Bryant C. (1984). Status, Status Group : International Encyclopedia of Sociology. N.-Y. : Routledge, p. 376–377 (in English).
9. Frankenberg H. (1979) Familienkonflikte und ihre sprachliche Bewältigung: e. Beitr zur pragmalinguist. Therapieforschung. Frankfurt am Main : Haag und Herchen, 275 p. (in German).
10. Wunderlich D. (1975) Zur Konventionalität von Sprechhandlungen // Linguistische Pragmatik. Frankfurt am Main : Suhrkamp., p. 11–58 (in German).